

Fehér Viktor

· Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
· Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék
· fehvik@gmail.com

A RÁKÓCZI-VONAT KULTUSZA BÁCS-BODROG ÉS TORONTÁL VÁRMEGYÉBEN

The Cult of the Rákóczi-train in Bács-Bodrog and Torontál Counties

Kult voza Ferenc Rakocija II u Bač-bodroškoj i Torontalskoj županiji

Jelen munka részletesen ismerteti II. Rákóczi Ferenc hamvai hazahozatalának kultuszát Bács-Bodrog és Torontál vármegyében. Az 1906-os újratemetés jelentős nemzeti eszmény, a magyar történelem kiemelkedő, „kultikus” alakjának felmutatása a nemzet előtt.

Országos összefogásról lévén szó, először a közvélemény hangolódott rá az eseményre a lapok, folyóiratok és alkalmi kiadványok révén. Vizsgálódásaim 1906 laptermésének áttanulmányozására, főként a *Bácska* és a *Torontál* számainak elemzésére irányul. Rákóczi hamvainak hazahozatala „szent nemzeti feladatnak” számított, amelyből kimaradni egyet jelentett a hazaárulással, s emiatt igen nagy anyag áll a kutatók rendelkezésére. A dolgozat másik kutatási módszere az adatközlőkkel folytatott beszélgetés, amelyből a kultusz mai továbbéléséről bizonyosodhatunk meg. Főként azokon a településeken, ahol áthaladt az a bizonyos vonat (Oroszlámos, Egyházaskér, Valkány, Nagyszentmiklós). A Rákóczi-vonat Vajdaságon történő áthaladása kultuszépítő gesztus is volt, hiszen a vajdasági lapok rovataiban ihletett lírai és prózai művek jelentek meg vajdasági szerzők tollából, amelyek figyelmen kívül maradtak.

E tanulmány a Rákóczi-vonat nyomainak feltárását, II. Rákóczi Ferenc vajdasági kultuszát járja körül konkrét, jórészt ismeretlen, kultikus szövegek és jelenségek felkutatásával.

Kulcsszavak: Rákóczi-vonat, Rákóczi-kultusz, újratemetés, vajdasági vonatkozások

BEVEZETŐ

II. Rákóczi Ferencet az 1715. évi 49. törvénycikk hazaárulónak nyilvánította és száműzte Magyarországról, s habár olykor felmerült hamvai felkutatásának, majd hazaszállításának kérdése, csupán a forradalom és a szabadságharc utáni viszontagságokkal teli két évtized elteltével kezdődhetek meg az érdemi tárgyalások, miután Zemplén vármegye felirata elsőként szorgalmazta a fejedele-

lem földi maradványainak felkutatását.¹ A 18. században a folklóron keresztül hagyományozódott Rákóczi kultusza, később Mikes Kelemen 1794-es kiadású törökországi leveleiből ismerhették meg az emigráció történetét, majd a 19. század végére a kultusz legfőbb szócsöve és alakítója, Thaly Kálmán által. Hiszen az ő közbenjárásának és történetírói munkásságának eredménye I. Ferenc József levele, amelyben utasítja Tisza Istvánt, hogy foglalkozzék a hamvak hazahozatalának ügyével. Azzal, hogy Thaly elérte, széles körben olvassák műveit, hatást is gyakorolt olvasóira, s ezzel megteremtette azt a forró nemzeti hangulatot, amely hozzájárult II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvai hazahozatalához.²

Jelen dolgozat részletesen ismerteti Rákóczi fejedelem és bujdosótársai földi maradványainak hazaszállítását a Rákóczi-vonat Bács-Bodrog és Torontál vármegyei kultuszának tükrében. Az 1905-ös orosz forradalom hatása erősen érezhető volt Magyarországon 1906-ban, és a válságos években az újratemetésre irányuló országos figyelem jó figyelemelterelésnek is bizonyult. Kormányi rendelettel országos összefogásról lévén szó, először a közvélemény hangolódott rá az eseményre a lapok, folyóiratok és alkalmi kiadványok révén. Kutatásaim az 1906-os év laptermésének áttanulmányozására, a korabeli meghatározó torontáli és Bács-Bodrog vármegyei lapok, nevezetesen a *Torontál* és a *Bácska* számainak átolvasására irányul. Rákóczi hamvainak hazahozatala „szent nemzeti feladatnak” számított, amelyből kimaradni egyet jelentett a hazaárulással, s emiatt igen nagy anyag áll a kutatók rendelkezésére. A dolgozat másik kutatási módszere az adatközlőkkel folytatott beszélgetés, amelyből a kultusz mai továbbéléséről bizonyosodhatunk meg. Főként azokon a településeken, ahol áthaladt az a bizonyos vonat – például Oroszlámoson, Egyházaskéren, Nagyki-kindán, Valkányon és Nagyszentmiklóson. A Rákóczi-vonat észak-bánáti áthaladása kultuszépítő gesztus is volt, hiszen a vajdasági lapok rovataiban ihletett lírai és prózai művek jelentek meg helyi szerzők tollából, amelyek figyelmen kívül maradtak. E tanulmány a Rákóczi-vonat nyomainak feltárását, II. Rákóczi Ferenc vajdasági kultuszának felfedését tesz kísérletet, jórészt ismeretlen, kultikus szövegek és jelenségek felkutatásával, közlésével.

Hasonló munka jelent meg 2011-ben kassai vonatkozásban. Ott csak a folyóiratok révén. Itt viszont kísérletet tettem népköltészeti vizsgálódásokra is.

A kultusz kutatás „divatja” Magyarországon a kilencvenes évek végén indult meg, és máig igen termékeny kutatási diszciplína. Vidékünkön Németh Ferenc foglalkozik kiadványaiban kultusz kutatással. Munkái közül különösen fontos az *Arany, Jókai és Petőfi kultusza a Vajdaságban* című kötet, amely mintát is szolgáltat azok számára, akik hasonló vajdasági vizsgálódásokra vállalkoznak.

¹ L. még Gayer V. 2011.

² Uo. Lásd még: R. Várkonyi, 1961. 284.

Esetünkben, amikor különféle módszerek figyelembevételével teszünk kísérletet a Rákóczi-vonat kultuszának feltárására, különösen fontos a kultusz-fogalom komparatív elemzése. Ha néprajzi szempontból vizsgálunk egy-egy kultuszt, akkor elsősorban annak vallási rendszerként való felfogását kell figyelembe vennünk, vagyis a kultusz nem más, mint „rítusainak összessége, az a társadalmilag szabályozott forma, melyen keresztül a hívők és a közösség hitrendszeréhez tartozó istenség (ill. természetfeletti lények vagy erők) közti kapcsolat megvalósul, tehát egy közösség és a »természetfeletti«-nek tartott lények és erők egymáshoz való viszonyának társadalmilag rendezett gyakorlati formája”. Abban az esetben, ha a népi kultuszra mint fundamentumra tekintünk, akkor enyhe túlzással a tudatosan generált személyi kultusz – esetünkben II. Rákóczi Ferencé – és a közösség hitrendszeréhez tartozó istenség közé nyugodtan egyenlőségjelet tehetünk, azonban ha a kultuszt világias értelemben szükséges definiálnunk, akkor inkább csupán valaminek – mely lehet halandó és természetfeletti – a szent és ünnepélyes formában zajló kinyilatkoztatásáról kellene beszélnünk. A kultusz szó a latin *colere* szóból származik, melynek jelentése művel, gondoz valamit, tisztelettel van valami iránt.³ Esetünkben ezzel a megközelítéssel élek.

SAJTÓTÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

Torontál

A leghosszabb életű bánáti magyar lap, a *Torontál* átfogó sajtótörténeti összefoglalását Németh Ferenc készítette. 2004-ben publikálta *A nagybecskereki sajtó története (1849–1918)* című kiadványában.⁴ A lap kiadása 1872-ben indult meg Balás Frigyes szerkesztése alatt, és 1944. október 1-jén, Nagybecskerek felszabadulásának előestéjén szűnt meg.⁵ II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvai hazahozatalának évében, az 1892-től politikai és társadalmi napilapként számon tartott *Torontál* főszerkesztője Brájjer Lajos volt (1892-től 1908-ig szerkesztette a lapot). Első számában ismertette szerkesztési elveit, jelezve, hogy a lapot a „szabadelvűség szellemében szerkeszti, külön figyelmet szentelve a közoktatásnak, a kereskedelemnek, az iparnak, a földművelésnek, de a jótékonyágnak is”. Mindemellert arról is biztosította az olvasókat, hogy a „napi eseményeket nem csak gyorsan és pontosan, de egyszersmind tetszetős formában is kapják” (NÉMETH 2004: 37), ezzel előre jelezve lelkiismeretes hírközlői szándékát.

A jelentősebb évi közlések a fejedelem hamvainak hazaszállításáról 1906 októberéig elenyészőek. Az október 27-i nagy ünnepély közeledtével felélénkül

³ Németh F., 2014. 8

⁴ Németh F., 2004.

⁵ Uő, 2004. 42.

a *Torontál* tematikus hírközlése. A napilap október 6-i számában megkísérli felhívni Torontál megye lakosságának a figyelmét az ünneplés kiemelt fontosságára, mivel más megyékkel ellentétben Torontál vármegye keresztlhalad a vonat, sőt Nagykikindán tizenöt percre meg is áll, hogy a lakosoknak alkalma legyen leróni kegyeletét. A központi ünnepség is Nagykikindára kerül. A lap beszámol arról is, hogy október 27-én Botka Béla főispán és Jankó Ágoston alispán Orsovára utazik, és a hamvakat onnan Budapestig kísérik, továbbá, hogy a „vármegye területén, amerre a vonat elvonul, minden állomáshoz kivonul az illető községek lakossága és sorfalat állva fáklyafény mellett hódol a fejedelem hamvainak. Ugyanekkor a községekben megkondulnak az összes harangok, s azok zúgása közben robog a vonat tovább”.⁶ A vármegyét száztagú küldöttség képviselte Vincehídy Ernő magyar főjegyző vezetésével. Október 12-én érkezett Kassáról az átirat Torontál megyébe, amelyben a gyászszertartásra vonatkozó utasításokat közlik. Ugyanitt olvasható a temesvári Rákóczi ünnepi rendezvényre szóló meghívó is Torontál vármegye előljárói és lakosai részére.⁷ 13-án már a végleges úti program is nyilvánossá lett: „Az uti program szerint a vonat Temesvárról este 7 óra 25 perckor indul el s 8 óra 43 perckor érkezik Zsombolyára. Zsombolyán a vonat öt percre megáll, s ezt az időt fölhasználják a zsombolyaiai, hogy ünnepies fogadásban részesítsék a vonatot hozó hamvakat. (Itt a vármegye törvényhatósága szintén küldöttségileg képviselteti magát s a pályaudvarra kivonul a községi előljárárság és a képviselőtestület, valamint a tanintézetek, a község pedig pompás koszorút helyez a koporsóra.) Nyolc óra 48 perckor megy tovább a vonat Nagykikindára, ahová 9 óra 18 perckor érkezik meg s itt negyedóraig áll. [...] Nagykikindáról azután 9 óra 33 perckor tovább indul Szeged felé...”⁸

Október 20-án ír először a *Torontál* a téma kapcsán a többi vármegyei lap-tól már megszokott emelkedett hangnemben, áradozva a címlapon („Sok-sok esztendő sóvárgását, titkon búsongó hazafi szíveknek fel-felzokogó epedését vigasztaló balzsammal enyhíti meg a királyi szó s betelik a magyar nemzet régi óhajtása: hazát nyernek a hontalanok”⁹). 25-én ír a lap a tervezett nagybecskereki és nagykikindai ünnepekről, melyeknek formái az istentiszteletek, iskolai rendezvények, alkalmi beszédek, szavalatok és énekek. Nagykikindán díszülést is tartanak, a környező települések lakosai számára pedig Nagybecskerekéről délután egy órakor különvonat indul a határ menti vasútállomásra és ünnepségre.¹⁰ Az ünnepség alkalmából Nagybecskereken Rákóczi-díszelőadás is lesz a

⁶ Torontál, 1906. október 6., 2. Arról, hogy Egyházaskéren és Nagykikindán hogyan üdvözölték a fejedelmi szerelvényt, a Rákóczi-vonat a népi emlékezetben című fejezetben olvashatunk

⁷ Ua., 1906. október 12., 1.

⁸ Ua., 1906. október 13., 3.

⁹ Ua., 1906. október 20., 1.

¹⁰ Ua., 1906. október 25., 1–2.

városi színházban, a fejedelem szerepét pedig Beregi Oszkár játssza.¹¹ Amellett, hogy munkaszüneti napot is hirdettek az ünnepély apropóján, a napilap arról is beszámol, hogy négy nappal az ünnepség előtt próbákat tartanak a fővárosban a „művészrendezők és az országos bizottság tagjainak jelenlétében”.¹² A továbbiakban részletes ismertetőt kapunk a lokális rendezvényekről, az ünnepi szervezések lefolyásáról. A Rákóczi-vonat elemzése kapcsán különösen jelentős még a *Torontál*ban megjelent alkalmi költemények és irodalmi jelentőségű írások sora. Többek között a lapban olvashatjuk Madarász Anikó Szent ravatal című, huszonegy versszakos költeményét¹³, a II. Rákóczi Ferenc fogságban című darabról szóló elemzőtudósítást¹⁴, egyik mellékletében dr. Klein Mór Szentelt hamvak című templomi beszédét¹⁵, ismeretlen szerző tollából a Rákóczi címet viselő tárcát¹⁶, Madarász Anikó még két költeményét, melyeknek a Kuruc versek címet adta¹⁷ és dr. Kiss Arnold költeményét, amelyet elő is adott a budapesti II. kerületi társaskör Rákóczi-ünnepélyén, a címe pedig A magyar szabadság.¹⁸

Bácska

A *Bácska* megyei közérdekű politikai közlönyként 1878-ban jelent meg Bittermann Sándor nyomdájában és az ő szerkesztése alatt. Hetente kétszer jelent meg.

Akárcsak a *Torontál* esetében, a *Bácskában* is az újratemetés és a hamvak hazaszállítására kijelölt dátum közeledtével sűrűsödtek a tematikus közlések. Mivel a „nagy nemzeti eszmény” már évek óta foglalkoztatta a vármegyék lakosságát, miután a kormány nyilvánosságra hozta annak időpontját, kezdetét vette a készülődés. A települések erejükhöz mérten, kivétel nélkül igyekeztek leróni tiszteletüket a fejedelem földi maradványai előtt. Október 5-én a *Bácska* Hírek rovatában egy rövidke közlésben számol be arról, hogy „Szeged hazafias közönsége” lovas szobrot kíván állítani, „ércszoborban akarja föltámasztani a nagy Rákoczy alakját”¹⁹ abból az alkalomból, hogy a fejedelmi hamvak a városban is megpihennek, hisz minden nagyobb településen megállt a Rákóczi-vonat. A szoborállítás nem egyedülálló kezdeményezés, hiszen a Monarchia 1906-tól engedélyezte a városoknak, hogy ezzel tisztelegjenek a fejedelem előtt. Az erre a célra létrejött szegedi Rákóczi-egyesület gyűjtést szervezett, de csak 1912-re

¹¹ Ua., 1906. október 26., 1.

¹² Ua., 1906. október 26., 2.

¹³ Ua., 1906. október 27., 2.

¹⁴ *Torontál*, 1906. október 27., 3.

¹⁵ Ua., 1906. október 29.

¹⁶ Ua., 1906. október 30., 1–3.

¹⁷ Ua., 1906. november 7., 1.

¹⁸ Ua., 1906. november 9., 1.

¹⁹ *Bácska*, 1906. október 5., 4.

sikerült előteremteniük a megfelelő összeget. Ugyanabban az évben leplezték le a zombori Rákóczi-szobrot is, de valószínűleg annak állításáról csak később határoztak, hiszen erről a *Bácska* 1906-ban még nem értesítette olvasóit.

Október 16-án egy korántsem rendhagyó felhívást közölt a lap. Alföldy Flóra „urleány” Zombor hölgyeit kéri meg, adományozzanak filléreikből, hogy díszes koszorút készíthessenek „a magyar nő legnemesebb alakjának, Zrinyi Ilonának, Rákóczy Ferenc anyjának koporsójára”.²⁰ Ugyanebben a számban a *Bácska* a központi Rákóczi-ünnepélyre való készülődésről tudósít. Bács-Bodrog vármegyéből díszmagyarba öltözött küldöttség indul az ünnepélyre három zászlóval, a vármegye koronázási, a régi és a millenniumi zászlóval, amelyeket lovasok visznek két-két apród által vezetett és a vármegye színeivel díszített lovakon. A tudósítás a küldöttség teljes létszámát is közli.²¹ A 23-i szám címlapján Hazajön a fejedelem címmel tárcát közöl a lap emelkedett hazafias hangvételben²², a 26-i számban, Halleluja című írásában hasonló lelkesedéssel áradozik a cikkíró a nagy eseményről és Rákóczi kultikusvá váló alakjáról.²³ Ugyanitt a tizedik oldalon arról olvashatunk, hogy a kalocsai érsek kiadott pásztorlevelében elrendelte, hogy a hamvak hazaszállításának alkalmából meghirdetett gyászistentiszteleteket október 29-én tartsák kilenc órakor, Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottsága pedig elrendelte, hogy vármegyéje minden római katolikus templomában misézzenek ez időben.²⁴

A Rákóczi-vonat október 27-én ért Magyarország területére. A *Bácska* október 30-i számában és a novemberi lapkiadványaiban mindenütt a fejedelem hazahozatalának napján és másnapján zajló lokális, vármegyei ünnepegekről számol be.²⁵ Verbászon 27-én minden harang megkondult, hat és hét óra között fáklyás menet vonult végig a főutcán, a művelődési egyesületek ünnepi műsorokat készítettek, a települések házaít pedig nemzeti színű zászlókkal díszítették. A 30-i szám értesíti a lakosságot, hogy lemezen megjelent a „Rákóczi-induló emlékkiadása”, a mű ára egy korona, és Budapesten a kiadótól rendelhették meg az érdeklődők. Hasonló rendezvények zajlottak Cservenkán és Zomborban is. A november 9-i lap Vértesi Károly A kuruc hősök hamva mellől című tárcáját közli, majd a 13-i szám a folytatását, s ezzel le is zárul a *Bácskában* megjelenő kultuszanyag.

²⁰ Ua., 1906. október 16., 2.

²¹ Ua., 1906. október 16., 4.

²² Ua., 1906. október 23., 1.

²³ Ua., 1906. október 26., 1.

²⁴ Ua., 1906. október 26., 10.

²⁵ Ua., 1906. október 30. Ua., 1906. november 2. Ua., 1906. november 6. Ua., 1906. november 13. stb.

A RÁKÓCZI-VONAT A NÉPI EMLÉKEZETBEN

A nagyikindai ünnepségről nem írhatunk visszaemlékezések formájában, mivel a mai urbánus községben kiüresedett a Rákóczi-ünnepségről szóló emlékezet a helységben, viszont a Borovszky-féle monográfiában Fekete Gyula református lelkész beszámol az eseményről: „1906 október 27-én este 9 óra 18 perczkor II. Rákóczi Ferencnek a hazába visszahozott hamvai, továbbá az ő édes anyjának, Zrinyi Ilonának s a többi bujdosó honfiaknak a hamvai is, Nagy-kikinda vasuti állomásán 15 perczig állottak. Ezen a napon az összes templomokban imádságot mondtak és este a vármegye Nagyikindán, a városházán tartotta díszgyűlését. S a város lakosainak ezrei, hatóságok s testületek kivonultak az állomáshoz.”²⁶

A történetírás és közlés mellett különösen jelentősnek vélem azt a mozzanatot, hogyan élte meg a települések lakossága Rákóczi és bujdosótársai hamvai hazahozatalának ünnepélyét. Nagyszüleim történetei, visszaemlékezései közül kitűnt egy-egy ilyen emlék. Ők szüleiktől és a téli hosszú esték beszélgetései alkalmával hallották a történetet arról, hogy az egyházaskérik (vərbicaiai) a nagy eseményről értesülve 1906 októberében, amikor a Rákóczi-vonat a nagyikindai ünnepély után továbbhaladt Mokrin (Homokrév), Egyházaskér és Oroszlámos irányába, az említett települések lakosai ünnepelőbe öltözve kivonultak a vasútállomásra. A vonat nem állt meg, csupán csökkentette sebességét, s amikor elhaladt, az egyházaskérik sírtak, mások megemelték kalapjukat. Benn a településen pedig megkondultak a harangok.

IRODALOM

- BOROVSZKY Samu (szerk.) 1911. *Magyarország vármegyéi és városai*. Magyarország monográfiája. Torontál vármegye. Országos Monográfiai Társulat, Budapest
- GAYER Veronika 2011. „*A szabadság sziklavárában mi fogjuk itt őrizni mindörökre*”. II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársainak újratemetése Kassán. Forrás: <http://www.kortaronline.hu/2011/02/%E2%80%9Ea-szabadsag-sziklavaraban-mi-fogjuk-itt-orizni-mindorokre%E2%80%9D/3136>
- GEROLD László 2001. *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000)*. Forum Könyvkiadó, Újvidék
- ISPÁNOVICS CSAPÓ Julianna 2003. *A mi Rákóczink*. Délvidéki tanulmányok a szabadságharc 300. évfordulójára. VMKT, Újvidék
- MAGYAR Zoltán 2002. *Rákóczi a néphagyományban*. Rákóczi és a kuruc kor mondavilága. Osiris, Budapest
- NÉMETH Ferenc 2004. *A nagybecskereki sajtó története (1849–1918)*. Forum Könyvkiadó, Újvidék
- NÉMETH Ferenc 2014. *Arany, Jókai és Petőfi kultusza a Vajdaságban*. Kiadja az Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

²⁶ Borovszky S., 1911.

- ORTUTAY Gyula 1982. *Magyar néprajzi lexikon III.* Akadémiai Kiadó, Budapest
 R. VÁRKONYI Ágnes 1961. *Thaly Kálmán és történetírása.* Akadémiai Kiadó, Budapest
 R. VÁRKONYI Ágnes 2006. *Visszatérés Európába.* II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvainak temetéséről. Magyar Tudomány, 10. szám, 1211–1221.

ADATKÖZLŐK

- Hézső Mihály 87 éves, született 1927-ben Egyházaskéren. Szegényparaszti származású, földműves, katonai nyugdíjas. A református egyházi felekezet tagja. Elhunyt 2014-ben.
 Hézső Mihályné Fajcsák Piroska 79 éves, született 1935-ben Egyházaskéren. Vasutas családból származó földműves, háztartásbeli. A római katolikus egyházi felekezet tagja. Elhunyt 2014-ben.
 Barna Mihály 78 éves, született 1936-ban Egyházaskéren. Földműves származású, a helyi mezőgazdasági birtok mezőgépkészítőjeként vonult nyugdíjba. A római katolikus egyházi felekezet tagja. Elhunyt 2014-ben.
 Özv. Barna Mihályné Rúza Ilonka 75 éves, 1940-ben született Egyházaskéren. Földműves származású háztartásbeli, nyugdíjas. A római katolikus egyházi felekezet tagja.
 Fehér József 58 éves, Egyházaskéren született 1957-ben. Földműves származású mezőgazdász, munkanélküli. A római katolikus egyházi felekezet tagja.
 Fehér Józsefné Hézső Mária 58 éves, Egyházaskéren született 1957-ben. Szegényparaszti származású hivatalnok, nyugdíjas. A helyi hagyományok ápolója, a település múltjának kutatója és értékeinek megőrzője. A római katolikus egyházi felekezet tagja.

The Cult of the Rákóczi-train in Bács-Bodrog and Torontál Counties

In great detail, this paper reviews the cult of delivering the Rákóczi ruling prince's remains back home in the counties of Bács-Bodrog and Torontál. The reburial in 1906 was an important national ideal in Hungarian history in the form of showcasing the iconic personality in front of the nation.

Given that the project was a cross-country cooperation, first the papers, journals and periodicals were attuned to the idea. The research in this paper studies the publications of the year 1906, and focuses mainly on the counties of *Bácska* and *Torontál*. The delivery of the remains of Rákóczi ruling prince was considered a somewhat “sacred national duty.” Failing to participate meant treason which provided a lot of material available for research. The second method of the research is interviewing the informants, which can assure us of the existence of the cult to this day. Especially in the areas where the aforementioned train passed – Oroszlámos, Egyházaskér, Valkány, Nagyszentmiklós.

The passing of the Rákóczi train through Vojvodina was also a culture building gesture, since the Vojvodinian papers inspired works of poetry and prose that were mostly not recognized until then.

This research follows the trail of the Rákóczi train, studies the cult of Francis II Rákóczi in great detail through mostly unknown culturally significant texts and phenomena.

Key words: Rákóczi train, Rákóczi cult, reburial, Vojvodinian references.

Kult voza Ferenc Rakocija II u Bač-bodroškoj i Torontalskoj županiji

Rad detaljno opisuje kult repatrijacije pepela kneza Rakocija II u Bač-bodroškoj i Torontalskoj županiji. Ponovno sahranjivanje 1906. godine i prikazivanje jednog izvanrednog „kultnog” lika Mađarske istorije predstavlja važan ideal za naciju.

Pošto se radilo o državnoj akciji, događaj je prvo prihvaćen od strane javnosti putem novina, časopisa i prigodnih publikacija. Istraživanja obuhvataju detaljno proučavanje novinskih izdanja *Bačka* i *Torontal* iz 1906. godine. Prenos pepela Rakocija II u Mađarsku – moglo bi se reći – smatrao se „svetim nacionalnim zadatkom”, a negacija učešća u ovom činu smatrana je izdajom otadžbine. Usled toga na raspolaganju stoji znatna količina materijala za jednog istraživača. Drugi istraživački metod ovog rada jeste razgovor sa izvorima podataka putem kojih se možemo uveriti da je ovaj kult i dalje opstao, i to posebno u mestima kroz koje je Rakocijev voz prolazio, na relaciji Banatsko Arandelovo (Oroszlámos, SRB), Vrbica (Egyházaskér, SRB), Valcani (Valkány, RU), Sânnicolau Mare (Nagyszentmiklós, RU). Prolazak Rakocijevog voza kroz Vojvodinu bio je gest kulturnog karaktera. Naime, objavljivali su se prozni i lirski tekstovi novinara i urednika u kolumnama vojvođanskih listova, inspirisani ovim događajem, a koje je ipak zaobišla pažnja javnosti.

Ovaj rad donosi nova saznanja otkrivanjem Rakocijevog voza, te obuhvatajući kult Ferenc Rakocija II u Vojvodini putem konkretnih, dobrim delom nepoznatih, kulturnih priča i događaja.

Ključne reči: Rakoci – voz, Rakoci – kult, ponovno sahranjivanje, aspekti Vojvodine.

Beérkezés időpontja: 2015. 10. 27.

Közlésre elfogadva: 2015. 10. 30.